IX. NUMIZMATIKA

Vytautas Aleksiejūnas

KAI KURIE DUOMENYS APIE LIETUVOS PINIGĖLIAMS ARTIMAS MONETAS

Kernavėje rasta moneta, kurios vienoje puseje matome du keturkojus žvėris, o kitoje - senosioms Lietuvos monetoms būdingus Gediminaičių stulpus (pav. 24:1). Taigi ji skiriasi nuo žinomų Lietuvos XIV a. antrosios pusės - XV a. pirmosios pusės pinigėlių. Tokių pat ar joms artimų rasta ir daugiau. Maskvos bei Leningrado muziejuose jų esama bent 7, o dar 4 žinomos iš privačios kolekcijos katalogo. Deja, iš visų 12 tokių monetų žinomos tik keturių radimo vietos - Kernavė ir Drozdovo lobis (Ruzos rajonas, Maskvos sritis).

Labiausiai iki šiol žinomos 3 tokios monetos iš Drozdovo lobio, rasto 1915 m. (pav. 24:2, 3). Lobį paskelbė S.I. Čižovas (Čižov S.I., 1922). Į šias tris monetas atkreipė dėmesį Lenkijos ir Lietuvos numizmatikos tyrinėtojas M. Gumovskis. Jis šias monetas datavo XV a. pradžia ir spėjo, kad jos kaldintos Viazmos kunigaikščio Andriaus Ivanovičiaus Algimanto Alšėniškio (Gumowski M., 1926. - P. 58-64). Šios monetos yra Maskvoje, Istorijos muziejuje (1989.11.20. Šio muziejaus mokslinės bendradarbės E.V. Janiuškinos laiškas autoriui).

1982 m. surastos ir paskelbtos keturios tokios monetos buvusiame Rusijos Mokslų Akademijos Kunstkameros Rytų monetų fonde (Spaskij I., 1982. - P. 88-89). Rusijos monetų skyriaus fondų saugotojos M.P. Sotnikovos duomenimis (1989.11.16 laiškas autoriui), šios monetos dabar yra Leningrado Ermitaže (pav. 24:4-7).

Dar keturios tokios monetos buvusios J.V. Briuso kolekcijoje. Žinios apie jas išliko tik rankraštiniame XVIII a. kataloge (autorius dėkingas gerbiamam

24 pav. Monetos su keturkojais žvėrimis ir Gediminaičių stulpais: 1 - Kernavė, 2 ir 3 - Drozdovo lobis, 4-7 - Leningrado Ermitažo kolekcija ir 8-11 - buv. J.V. Briuso kolekcija

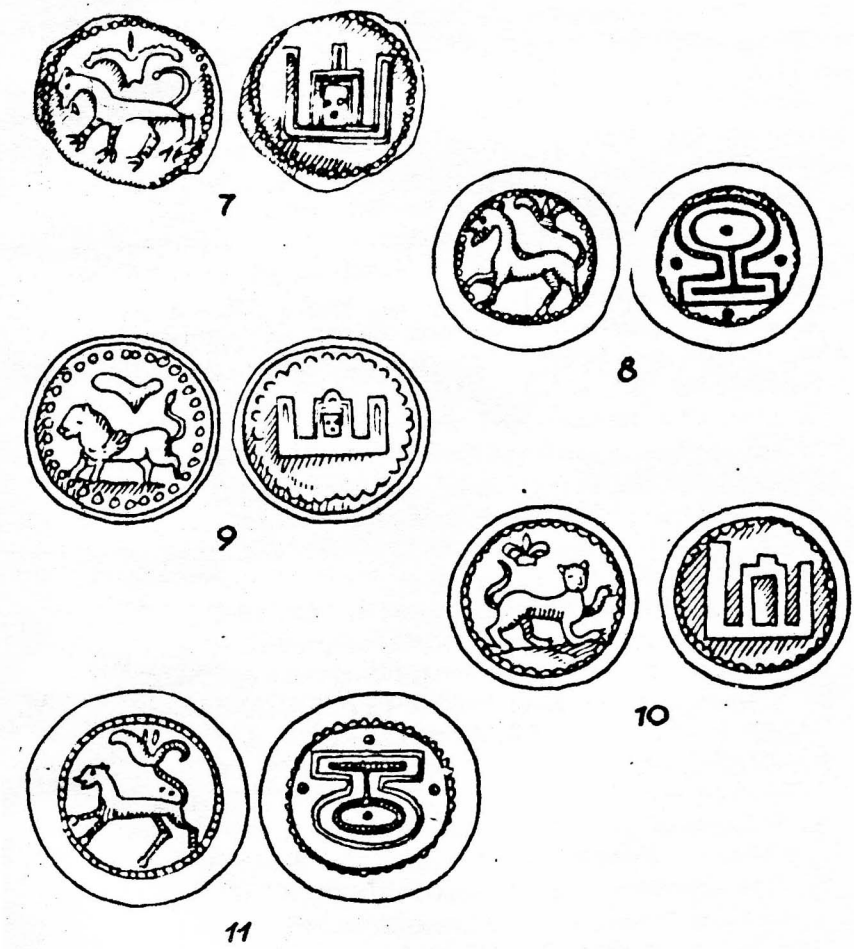

24 pav. Tęsinys

I.G. Spaskiui už minetos kolekcijos katalogo nuotraukas, pav. 24:8-11).

Iš esamų duomenų matyti, kad šios monetos gana įvairios. Jau galime skirti bent 3 jų variantus (vienos jų averse vienas, o kitų du keturkojai žvėrys, reverse vyrauja Gediminaičių stulpai, bet keliose iš jų yra ženklas, primenantis rusų abėcėlės raidę Ю).

Ar šias monetas kalė Lietuvos kunigaikščiai, ar gediminaičiai, valdę vieną ar kitą Rusios kunigaikštystę, matyt, paaiškės sukaupus daugiau duomenų.

Skelbiame šių monetų aprašymus:

1. Av. Du keturkojai žvėrys, žingsniuojantys heraldiškai į kairę pusę. Rv. Gediminaičių stulpai.
Kernavė. P-0,443 g. Pav. 24:1.

2. Av. Keturkojis žvėris, žingsniuojantis heraldiškai į dešinę pusę. Rv. Raidė Ю
Drozdovo lobis. P-0,49 g. Pav. 24:2.

3. Av. Du keturkojai žvėrys, žingsniuojantys heraldiškai į kairę pusę. Rv. Gediminaičių stulpai.
Drozdovo lobis. P-0,45 g. Pav. 24:3.

4. Av. Du keturkojai žvėrys, žingsniuojantys heraldiškai į kairę pusę. Rv. Gediminaičių stulpai.
Drozdovo lobis. P-0,43 g.

5. Av. Du keturkojai žvėrys, žingsniuojantys heraldiškai į kairę pusę. Rv. Gediminaičių stulpai.
Ermitažo kolekcija. P-0,42 g. Pav. 24:4.

6. Av. Du keturkojai žvėrys, žingsniuojantys heraldiškai į kairę pusę. Rv. Gediminaičių stulpai.
Ermitažo kolekcija. P-0,42 (?) g. Pav. 24:5.

7. Av. Keturkojis žvėris, žingsniuojantis heraldiškai į dešinę pusę. Rv. Raidė Ю
Ermitažo kolekcija. P-0,38 g. Pav. 24:6.

8. Av. Keturkojis žvėris, žingsniuojantis heraldiškai į dešinę pusę. Rv. Gediminaičių stulpai.
Ermitažo kolekcija. P-0,43 g. Pav. 24:7.

9. Av. Keturkojis žvėris, žingsniuojantis heraldiškai į dešinę pusę. Rv. Raidė Ю
J.V. Briuso kolekcija (Nr. 6/VI). Pav. 24:8.

10. Av. Keturkojis žvėris, žingsniuojantis heraldiškai į dešinę pusę. Rv. Gediminaičių stulpai.

J.V. Briuso kolekcija (Nr. 175/CLXXV). Pav. 24:9.

11. Av. Keturkojis žvėris, žingsniuojantis heraldiškai į kairę pusę. Rv. Gediminaičių stulpai.

J.V. Briuso kolekcija (Nr. 177/CLXXVII). Pav. 24:10.

12. Av. Keturkojis žvėris, žingsniuojantis heraldiškai į dešinę pusę. Rv. Raidė H

J.V. Briuso kolekcija (Nr. 275/CCLXXV). Pav. 24:11.

Pastaba: Monetų Nr. 9-12 aprašo skliaustuose nurodyti J.V. Briuso kolekcijos katalogo numeriai.

Vytautas Alekslejūnas

PAPILDOMI DUOMENYS APIE LABANORO LOBĮ

Lobių su Prahos grašiais Lietuvos teritorijoje užfiksuota 12 (Senapėdis R. 1983. - P. 53-56). Žinoma, kad šie grašiai vaidino ypatingą vaidmenį Lietuvos piniginėje apyvartoje - buvo pagrindine atsiskaitymo priemone.

1965 m. Labanoro miestelyje (Švenčionių raj.), kalvelėje netoli kapinių, buvo surastas Prahos grašių ir lietuviškų monetų lobis. Tuo metu į IEM ir Švenčionių kraštotyros muziejų (toliau Šv. KM) pateko 299 Prahos grašiai ir 28 lietuviškos monetos. Dalis lobio pasklido tarp vietinių gyventojų (Duksa Z. - Kultūros barai, 1969. - Nr. 6. - P. 72-73).

1984-1987 m. į IEM įvairiais keliais pateko dar 21 Prahos grašis ir 5 lietuviškos monetos, o 1986 m. Utenos kraštotyros muziejaus (Ut. KM) fondai pasipildė dar 73 Prahos grašiais ir 8 lietuviškomis monetomis iš šio lobio.

Šiuo metu Šv. KM, Ut. KM ir IEM yra tokios Labanoro lobio monetos:

1. Čekija. Karolis I (1346-1378) Prahos grašiai - 6.

2. Čekija. Vaclovas IV (1378-1419) Prahos grašiai - 386.